

Izvješće o analitičkom pregledu Hrvatska

Poglavlje 23. – Pravosuđe i temeljna ljudska prava

Datumi sastanaka tijekom analitičkog pregleda

Eksplanatorni sastanak: 7. i 8. rujna 2006.

Bilateralni sastanak: 17. i 18. listopada 2006.

I. SADRŽAJ POGLAVLJA

Unija je, u skladu s člankom 6. stavkom 1. Ugovora o Europskoj uniji, utemeljena na načelima slobode, demokracije, poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda te vladavine prava. Ta su načela državama članicama zajednička, a trebaju im udovoljiti i zemlje kandidatkinje.

Načelom vladavine prava i prava na pravično suđenje, utkanim u članak 6. Europske konvencije o ljudskim pravima (ECHR) i u članak 47. Povelje Europske unije o temeljnim ljudskim pravima, predviđaju se obvezna neovisnost i nepristranost **pravosuđa**. Sadržaj tih pojmova objašnjava pravna znanost Europskoga suda za ljudska prava (ECtHR) na koju se, sukladno članku 6. stavku 2. Ugovora o Europskoj uniji, poziva i pravna stečevina Europske unije. Točnije, sudovi se moraju osnivati zakonom; u postupku imenovanja sudaca ne smije biti diskriminacije; na odluke sudbene vlasti ne smiju utjecati ni izvršna ni zakonodavna vlast; suci moraju postupati neovisno i svojim postupcima to pokazati u praksi; uvjeti njihova mandata moraju se primjereno urediti zakonom; osnove za pokretanje stegovnoga postupka ili uklanjanja s dužnosti moraju se ograničiti i utvrditi zakonom.

Nadalje, opće je načelo prava Europske unije da pravosuđe mora imati dovoljno sredstava za učinkovit rad; od sudaca se očekuje da u obavljanju svojih zadaća, sukladno zakonu, poštuju visoke etičke norme. Daljnje preporuke propisane su u Preporuci Odbora ministara Vijeća Europe (VE) br. R (94)12 o neovisnosti, djelotvornosti i ulozi sudaca. Slično tome, Europske smjernice o etičnome postupanju javnih tužitelja (Budimpeštanske smjernice) nude korisne naputke o zajedničkom europskom standardu u tome području.

U članku 29. Ugovora o Europskoj uniji navodi se kako sprečavanje i suzbijanje **korupcije** doprinosi uspostavi područja slobode, sigurnosti i pravde. Konvencijom o zaštiti financijskih interesa Europske zajednice iz 1995. i Konvencijom o borbi protiv korupcije u koju su umiješani dužnosnici EZ-a ili država članica podrazumijeva se kako su za borbu protiv korupcije u kaznenome pravu potrebne "djelotvorne i razmjerne kazne koje će utjecati da se ta kaznenih djela ubuduće ne čine". U Okvirnoj odluci Vijeća o suzbijanju korupcije u privatnome sektoru iz 2003. aktivni i pasivni oblik korupcije u privatnom sektoru definira se kao kazneno djelo te se propisuje odgovornost pravnih osoba, kako za aktivni, tako i za pasivni oblik korupcije. Sukladno obavijesti Komisije o sveobuhvatnoj politici Europske unije za borbu protiv korupcije iz 2003., od zemalja kandidatkinja očekuje se da na najvišoj političkoj razini zadrže odlučnost, razviju i unaprijede istražiteljska sredstva za borbu protiv korupcije, rasporede specijalizirani kadar, da nastave s izobrazbom i usavršavanjem, na djelotvoran način provedu strategije i pravne propise te da se u potpunosti usklade s relevantnim međunarodnim instrumentima.

U skladu s člankom 6. stavkom 2. Ugovora o Europskoj uniji i sa sudskom praksom Suda EZ-a, Unija kao temeljna načela prava Zajednice poštuje **temeljna ljudska prava** zajamčena ECHR-om i ona proizašla iz ustavnih tradicija zajedničkih državama članicama. Time su ona obvezujuća za institucije Unije kad izvršavaju svoje ovlasti i za države članice kad provode pravo Zajednice (članak 51. Povelje o temeljnim pravima Europske unije). Za tumačenje temeljnih prava Sud EZ-a uglavnom se oslanja na odredbe ECHR-a i, povremeno, na nekoliko međunarodnih izvora poput UN-ova Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima. U presudi od 27. lipnja 2006. u Direktivi o "ponovnom spajanju obitelji"¹, Sud EZ-a se u svrhu objašnjenja opsega pravne stečevine EU-a o temeljnim pravima oslanja i na Povelju o temeljnim pravima Europske unije.

Popis temeljnih prava obuhvaća tradicionalna građanska prava kao što su pravo na život, zabrana mučenja i ponižavajućih postupaka, pravo na sigurnost i slobodu nametanjem strogih

¹ Slučaj C 540/03 *Europski parlament protiv Vijeća Europske unije*; presuda od 27. lipnja 2006., obrazloženje br. 38.

ograničenja za trajanje pritvora prije suđenja, pravo na vjeroispovijest, sloboda govora i sloboda udruživanja i okupljanja. Unija također štiti temeljno pravo na privatnost te jamči zaštitu osobnih podataka. Na razini EZ-a temeljni instrument predstavlja Direktiva 95/46/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća o zaštiti osoba s obzirom na obradu osobnih podataka i slobodnome kretanju takvih podataka. Ta Direktiva izražava bit i proširuje načela zaštite prava i sloboda pojedinaca koja su sadržana u drugim sporazumima o zaštiti podataka, a osobito u Konvenciji Vijeća Europe od 28. siječnja 1981. za zaštitu osoba s obzirom na automatsku obradu osobnih podataka i u njezinu Dodatnom protokolu 181. Njome se predviđa slobodno kretanje takvih podataka unutar Europske unije/ Europskoga gospodarskog prostora za javni i privatni sektor, prema određenim uvjetima kao što su zakonitost, dobra kakvoća podataka i poštivanje načela konačnosti.

EU-ov popis ljudskih prava sadržava također određen broj jamstava kojima se osigurava jednakost. Postoji opća zabrana diskriminiranja prema nizu osnova; mora se osigurati jednakost između muškaraca i žena; treba poštovati kulturnu, vjersku i jezičnu raznolikost. Nadalje, prava djeteta traže posebnu zaštitu; sadržaj tih prava može se pronaći u UN-ovoj Konvenciji o pravima djeteta koju su ratificirale sve države članice. Djeca poglavito imaju pravo na opstanak, život i razvoj; zaštitu od štetnih utjecaja, zlostavljanja i iskorištavanja te na potpuno sudjelovanje u obiteljskome, kulturnome i društvenome životu. Uz to, Okvirnom odlukom Europske unije o suzbijanju spolnog iskorištavanja djece i dječje pornografije iz 2003. pozivaju se države članice da se pobrinu da u njihovim pravnim sustavima određeni oblici ponašanja postanu kažnjivi; primjenjive kazne trebaju biti djelotvorne, razmjerne i odvrćati od činjenja tih kaznenih djela.

U skladu s člankom 21. Povelje o temeljnim ljudskim pravima Europske unije, prema pripadnicima manjina ne smije biti diskriminacije. Člankom 1. Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina potvrđuje se kako se manjinska prava ubrajaju među ljudska prava. To uključuje i pravo osobe koja je pripadnik neke nacionalne manjine da ne bude diskriminirana; slobodu udruživanja, izražavanja; vjersku slobodu; pravo na korištenje vlastitoga jezika i djelotvorno sudjelovanje u poslovima od javnoga značenja. Mjere protiv rasizma i ksenofobije obuhvaćaju i područja kao što su antisemitizam, islamofobiju i sve oblike netolerancije prema Romima. U članku 29. Ugovora o EU-u naglašava se koliko je važno sprečavati i suzbijati te pojave. Vijeće je 1996. prihvatilo Zajedničku akciju za suzbijanje rasizma i ksenofobije.

I na kraju, pravna stečevina Unije u polju ljudskih prava sadržava niz važnih pravosudnih jamstava. Svatko ima pravo na pravično suđenje i pravo na učinkovit pravni lijek. Ako optužena osoba ne raspolaže dovoljnim sredstvima, treba dobiti pravnu pomoć; to se isprva odnosilo na kaznene predmete, ali je, pod određenim uvjetima, kad tako zahtijevaju interesi pravde, prošireno i na one građanske. Potrebno je, osim toga, poštovati načela zakonitosti i razmjernosti kaznenih djela i kazni. Optuženik mora, uz to, iskoristi pravo na presumpciju nedužnosti i uživati pravo na obranu.

Prava građana Europske unije odnose se i na pravo na glasovanje i kandidiranje na izborima za Europski parlament i na općinskim izborima; pravo da se slobodno kreću i prebivaju u Europskoj uniji te na diplomatsku i konzularnu zaštitu.

II. USKLAĐENOST ZAKONODAVSTVA I SPOSOBNOST PROVEDBE

U ovom su dijelu sažeto prikazane informacije što ih je dostavila Hrvatska i one dobivene tijekom razgovora koji su se vodili na sastancima o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva.

Hrvatska je naznačila da može prihvatiti pravnu stečevinu koja se odnosi na pravosuđe i temeljna prava. Hrvatska je naznačila da ne očekuje nikakve teškoće u provedbi pravne stečevine do pristupanja.

II. a. PRAVOSUDE

Neovisnost

Člankom 117. Ustava i člankom 2. Zakona o sudovima određuje se da sudbenu vlast u Republici Hrvatskoj samostalno i neovisno obavljaju zakonom ustanovljeni sudovi. Prema članku 124. Ustava i članku 2. Zakona o državnom odvjetništvu potonje je samostalno i neovisno pravosudno tijelo ovlašteno i dužno postupati protiv počinitelja kaznenih djela i štiti imovinu Republike Hrvatske. Prema članku 29. Ustava i člancima 3. i 4. Zakona o sudovima o pravima i obvezama osoba i/ili o sumnji ili o optužbi za kažnjivo djelo odlučuju samo sudovi. Ovlasti i vrste sudova utvrđuju se zakonom. Člankom 5. Zakona o sudovima propisano je da sudovi sude na osnovi Ustava, pravnih akata i međunarodnih ugovora; člankom 6. toga Zakona, uz članak 309. Kaznenoga zakona, zabranjuje se svaki oblik utjecanja na donošenje sudske odluke.

Člankom 123. Ustava i člankom 12. Zakona o Državnom sudbenom vijeću predviđa se da suce imenuje i dužnosti razrješuje Državno sudbeno vijeće. U postupku imenovanja Ministarstvo pravosuđa raspisuje natječaj na prijedlog predsjednika sudova. Zaprimljene prijave kandidata Ministarstvo prosljeđuje sudskim vijećima radi davanja mišljenja. Vijeća svoje stavove oblikuju tako da zatraže informacije, među ostalim i od predsjednika suda ako je kandidat radio na nekome sudu kao sudački vježbenik ili u nekom drugom svojstvu. Sudska vijeća svoja pisana mišljenja podnose Ministarstvu pravosuđa koje ih zatim prosljeđuje Državnome sudbenom vijeću. Ono o imenovanju ili neimenovanju suca odlučuje nakon što je u obzir uzelo i stavove Saborskog odbora za pravosuđe. Člankom 124. Ustava i člancima od 87. do 122. Zakona o državnom odvjetništvu predviđa se sličan postupak za imenovanje zamjenika državnog odvjetnika, pri čemu odluku donosi Državnoodvjetničko vijeće². Nakon petogodišnjeg pripravničkog staža suci i odvjetnici postaju stalni i uživaju imunitet sukladno zakonu³. Suci i državni odvjetnici mogu biti premješteni samo uz pristanak. Jedina iznimka je njihov premještaj u slučaju raspuštanja ili preustroja sudova⁴. Člancima 14. i 44. Ustava zabranjuju se svi oblici diskriminacije, dok je u članak 74. Zakona o sudovima uključeno pravo pripadnika nacionalnih manjina da se pozovu na pravo da njihova manjina bude zastupljena u sudskoj vlasti.

Državno sudbeno vijeće i Državnoodvjetničko vijeće odgovorni su također za disciplinske stvari koje se odnose na suce, odnosno na državne odvjetnike. Radnje koje se poduzimaju u sklopu disciplinskog postupka i sam disciplinski postupak utvrđeni su zakonom. Suci imaju pravo na žalbu protiv odluke o razrješanju s dužnosti, koja se podnosi Ustavnome sudu, dok državni odvjetnici mogu podnijeti upravnu žalbu protiv takvih odluka.

Nepristranost

U skladu s člankom 26. Ustava svi državljani Republike Hrvatske i stranci jednaki su pred sudovima. U slučajevima sukoba interesa postupovnim pravom predviđa se izuzeće sudaca i državnih odvjetnika iz predmeta u kojima sude.

² Zakon o državnom odvjetništvu, kako je izmijenjen i dopunjen u siječnju 2007., unosi promjene u postupak imenovanja i razrješavanja državnih odvjetnika, što uključuje i razgovore s Državnoodvjetničkim vijećem, unutarnji nadzor rada državnih odvjetnika, nov sustav vrednovanja i obvezu trajnog usavršavanja.

³ Člankom 8. Zakona o sudovima predviđa se da se suce ne smije pozivati na odgovornost za izraženo mišljenje ili za glasovanje u kontekstu postupka donošenja sudske odluke. Uz to, suca se ne smije pritvoriti niti se protiv njega smije pokrenuti kazneni postupak bez odobrenja Državnoga sudbenog vijeća, osim ako je za kazneno djelo koje je počinio neki sudac predviđena kazna zatvora u trajanju duljem od pet godina.

⁴ Zakon o sudovima, kako je izmijenjen i dopunjen 2007., uveo je mogućnost da se suce i bez njihova pristanka može na rok do dvije godine premjestiti na sud koji se nalazi unutar radijusa od 50 km.

U pogledu sudačke etike Zakonom o sudovima predviđa se donošenje Kodeksa sudačke etike za suce⁵, a novoimenovani suci dužni su prijaviti svoju imovinu⁶.

Predmeti se raspoređuju po abecednom redu popisa sudaca koji sude u nekoj kategoriji predmeta. Na veoma ograničenom broju sudova u kojima postoje IT sustavi počela je nasumična raspodjela predmeta. Kad ona nije moguća abecednim redom iz razloga kao što je, na primjer, prevelik broj neriješenih predmeta, predmeti se preraspoređuju.

Profesionalizam i stručnost

Stručno usavršavanje sudaca i državnih odvjetnika provodi se na Pravosudnoj akademiji, ali i na pravnim fakultetima, u stručnim udrugama te na samim sudovima i u uredima državnoga odvjetništva. Pravosudna akademija⁷ osnovana je 2004., ima 14 djelatnika⁸, a proračun za 2006. bio je 0,47 milijuna eura. Osnovano je i pet regionalnih centara Akademije koji još nisu dokraja razvijeni.

Zakon o sudovima propisuje da se suci trebaju odazvati na poziv Pravosudne akademije da sudjeluju kao predavači, domaćini radionica i sudionici u programima stručnog usavršavanja, a taj bi se angažman trebalo uzeti u obzir prilikom ocjenjivanja i promaknuća. Slične odredbe postoje i za državne odvjetnike. Što se tiče obuke prije stupanja u službu, postoje samo ad hoc programi; veći broj redovitih i specijaliziranih programa razvijen je za stručno usavršavanje uz rad. Bile su organizirane radionice o pravu EU-a, o ljudskim pravima i o borbi protiv korupcije.

Učinkovitost

Zakonom o sudovima i Zakonom o izvršenju državnoga proračuna definiran je postupak utvrđivanja proračuna za pravosuđe: prijedlog utvrđuje Ministarstvo pravosuđa koje, kad je riječ o proračunu sudova, u obzir uzima i stavove predsjednika sudova. Sabor raspravlja i na kraju odobrava proračun koji mu je ponijela Vlada. Predsjednici sudova upravljaju fondovima koji su potrebni za rad sudova, a Ministarstvo pravosuđa onima za kapitalna ulaganja. Proračun za pravosuđe je u 2006. iznosio 291 milijun eura, od kojih je 25,66 milijuna izdvojeno za kapitalna ulaganja, 8 % i 34 % više nego u 2005., tj. u 2004.

Što se tiče uvođenja informacijske tehnologije, hrvatska Vlada odlučila je poduprijeti Integralni informacijski sustav upravljanja sudskim predmetima (ICMS), Sustav upravljanja zemljišnim knjigama te sve pravosudne ustanove međusobno povezati u jedinstvenu informacijsku mrežu i na internet. ICMS se pokusno primjenjuje u dvama sudovima, a u tijeku su pripreme za njegovo uvođenje u još šest sudova⁹. Planira se da će razvijanje sustava u 70 sudova biti dovršeno do 2009.

U Hrvatskoj ima 248 redovitih i specijaliziranih sudova i 1943¹⁰ suca, tj. 6 sudova i 44 suca na sto tisuća stanovnika. Postoji također 521 sudski savjetnik, 322 sudska vježbenika i 6047 državnih službenika i namještenika. U Uredu državnog odvjetnika, osim glavnog državnog odvjetnika, radi još 558 državnih odvjetnika i njihovih zamjenika, 89 savjetnika, 76 vježbenika i 666 državnih službenika i namještenika. Racionalizacija mreže sudova cilj je reforme pravosuđa, a temelji se na pretpostavci (a) da je broj sudova prevelik u odnosu na veličinu zemlje i na broj stanovnika i (b) da postojeća mreža sudova nije financijski isplativa te

⁵ Vijeće predsjednika sudskih vijeća Hrvatske donijelo je Kodeks sudačke etike 26. listopada 2006., a on je objavljen u Narodnim novinama 4. prosinca 2006.

⁶ Prema Zakonu o sucima iz 2005. novoimenovani suci moraju predati imovinske kartice. Izmjenama i dopunama Zakona o sudovima iz siječnja 2007. ta se obveza proširuje na sve suce.

⁷ U studenome 2006. osnovan je Savjetodavni odbor Pravosudne akademije.

⁸ Trenutačno samo jedan djelatnik (dodijeljeni državni odvjetnik) predstavlja pravosudnu praksu.

⁹ Počevši od lipnja 2007.

¹⁰ Počevši od lipnja 2007.

zahtijeva znatna strukturna ulaganja. Radi racionalizacije sudova, osnovana je radna skupina koja ima cilj pripremiti prijedlog buduće mreže sudova. Na temelju odluke ministra pravosuđa iz svibnja 2006. u 8 gradova počeo je pilot-projekt spajanja općinskih i prekršajnih sudova. Zasebno pitanje u kontekstu racionalizacije mreže sudova je pitanje Upravnoga suda, time što ga treba učiniti sudom s potpunom nadležnošću iz članka 6. ECHR-a. Četiri odjela za ratne zločine ustrojena su na županijskim sudovima u Zagrebu, Osijeku, Rijeci i Splitu Zakonom o primjeni Statuta Međunarodnoga kaznenoga suda i zakonima o progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava; tako su ta četiri "posebna" suda dobila izvanmjesnu nadležnost nad predmetima za ratne zločine.

Na dan 30. lipnja 2006. ukupan broj neriješenih predmeta bio je približno 1.230.000, u usporedbi s približno 1.638.000, koliko ih je bilo početkom 2005.¹¹. Od toga su 29 % bili prekršajni predmeti, 24 % ovršni predmeti, 22 % građanske parnice, a 15 % predmeti iz zemljišnih knjiga. Mjere za smanjenje broja zaostalih predmeta obuhvaćaju sljedeće: (a) veću pozornost usmjeriti na rješavanje starih predmeta, pri čemu se stari kazneni predmeti definiraju kao oni zaprimljeni prije 31. prosinca 2003., dok su stare građanske parnice one zaprimljene prije 31. prosinca 2000. Od prosinca 2005. do lipnja 2006. broj starih predmeta smanjen je s otprilike 79.000, na 63.000; (b) pretvoriti ručno vođene zemljišne knjige u elektronički oblik, a zbirke podataka zemljišnih knjiga učiniti dostupnima na internetu. Taj proces još nije dovršen. Od kolovoza 2004. do kolovoza 2006. broj neriješenih predmeta iz zemljišnih knjiga smanjen je s otprilike 360.000 na 183.000¹²; (c) smanjiti broj neriješenih ovršnih predmeta uz pomoć većeg broja mjera kao, na primjer, korištenjem usluga javnih bilježnika. Od listopada 2005. do lipnja 2006. broj tih predmeta smanjen je s otprilike 600.000 na 292.000; (d) rabiti druge mogućnosti za rješavanje sporova (posredništvo, arbitražni postupak) i odredbe o suđenju u razumnome roku.

Pravosudna reforma

Vlada je u rujnu 2005. donijela Strategiju reforme pravosudnog sustava zajedno s Akcijskim planom za njezinu provedbu. Cilj Strategije je izgraditi djelotvornu sudbenu vlast pomoću, među ostalim: (a) rješavanja velikog broja neriješenih predmeta; (b) skraćivanja trajanja sudskih postupaka; (c) osuvremenjivanja sudske uprave; (d) racionalizacije mreže sudova i (e) osiguranja izobrazbe i stručnog usavršavanja. Osnovano je Vijeće za praćenje i provedbu Strategije reforme pravosuđa koje čine ministar pravosuđa, predsjednik Vrhovnoga suda, glavni državni odvjetnik, predsjednik saborskog Odbora za pravosuđe, predsjednik Javnobilježničke komore, predsjednik Hrvatske odvjetničke komore i jedan od državnih tajnika iz Ministarstva pravosuđa. Glavna mu je zadaća pratiti provedbu i davati smjernice. Odjel za strateško planiranje Ministarstva pravosuđa provodi popratne operativne radnje vezane uz provedbu te osigurava usklađenost rada uključenih tijela.

Strategijom se predviđa uvođenje transparentnosti u rad sudova. To uključuje i uvođenje funkcije glasnogovornika na sudovima (što je već predviđeno Zakonom o sudovima), objavljivanje izvješća o radu sudova na internetu i pružanje informacija javnosti o ostalim vidovima rada sudbene vlasti.

II. b. SUZBIJANJE KORUPCIJE

Politika i domaće institucije

Nakon što ga je Vlada podnijela Saboru, Sabor je u ožujku 2006. donio Nacionalni antikorupcijski program 2006. – 2008. U Programu se navodi da je Vlada svjesna razmjera

¹¹ U ožujku 2007. na hrvatskim je sudovima bilo 1.026.015 neriješenih predmeta.

¹² Na dan 31. svibnja 2007. bilo je digitalizirano približno 97 % zemljišnih zbirki na općinskim sudovima u Republici Hrvatskoj, od čega je 33 % bilo potvrđeno; broj neriješenih predmeta iz zemljišnih knjiga smanjio se na otprilike 137.000.

korupcije u hrvatskome društvu i da je odlučna borbi protiv korupcije pristupiti kao temi od ključnoga značenja. U Programu se posebna se pozornost posvećuje područjima s uočljivo raširenom korupcijom, što uključuje i pravosuđe, zdravstvene službe, lokalnu i javnu upravu, političke stranke te gospodarstvo i znanost. Za svako od tih prioriternih područja naknadno su pripremljeni odvojeni akcijski planovi. Ministarstvo pravosuđa je koordinator na državnoj razini. Osnovano je Nacionalno vijeće za borbu protiv korupcije koje je odgovorno za praćenje provedbe programa. To tijelo sastoji se od predsjednika i deset članova, uključujući i saborske zastupnike, poslodavce, sindikate, medije, nevladine organizacije i neovisne stručnjake. Mjere koje se odnose na zakonodavstvo i pravosuđe među ostalim obuhvaćaju i uvođenje strožih kazni za korupciju donošenjem izmjena i dopuna Kaznenoga zakona, uvođenje prijave imovine¹³, etičkoga kodeksa za suce i pisanoga obrazloženja za preraspodjelu sudskih predmeta na način da se u Sudski poslovnik unesu izmjene i dopune. Uvedena je obvezna prijava imovine za državne odvjetnike. Kad je riječ o politici, u namjeri da se uvede veća transparentnost izmijenjeni su i dopunjeni propisi o financiranju političkih stranaka¹⁴.

Antikorupcijske institucije prema svojoj su naravi i represivne i preventivne. Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala (USKOK) središnje je tijelo u borbi protiv korupcije i čini dio Ureda državnog odvjetnika. Njegova nadležnost uključuje progon korupcije i organiziranog kriminala, međunarodnu suradnju u obama područjima i sprečavanje korupcije. USKOK je ovlašten zatražiti informacije od državnih tijela i pravnih osoba, pokretati i provoditi istražne radnje o kaznenim djelima; USKOK je zaključio zasebne memorandume o razumijevanju s Poreznom upravom. U Ministarstvu unutarnjih poslova postoji Odjel za gospodarski kriminal i korupciju u okviru Uprave kriminalističke policije te Odjel za unutarnju kontrolu. U Ministarstvu financija u Poreznoj upravi postoji Samostalni odjel za otkrivanje porezno kaznenih djela, a u Carinskoj upravi postoji Odjel za unutarnju inspekciju i kontrolu. Ured za državnu reviziju ustanova je koja odgovara Saboru, a područje rada joj je nadzor javnih prihoda i rashoda na razini središnje i lokalne uprave.

Prema izjavama hrvatskih državnih tijela u razdoblju od 2002. do 2005. 6531 osoba prijavljena je zbog kaznenog djela korupcije, 2578 ih je optuženo, a 1204 su osuđene. Od tih kaznenih djela najčešće su pronevjera, zloraba položaja i službene ovlasti te podmićivanje.

Domaći pravni okvir

Člankom 347. Kaznenoga zakona predviđene su zatvorske kazne za primanje mita, a člankom 348. za davanje mita. Slično tome, člancima 343. i 338. Zakona predviđaju se zatvorske kazne za aktivno i pasivno iskorištavanje utjecaja i za zlorabu u obavljanju dužnosti državne vlasti. Kaznena djela korupcije u privatnome sektoru uključuju zlorabu stečajnog postupka, u pasivnom i aktivnom obliku (članak 283. Kaznenoga zakona), nelojalnu konkurenciju u vanjskotrgovinskom poslovanju (članak 289. Kaznenoga zakona) i primanje i nuđenje mita u gospodarskim transakcijama (članak 294. Kaznenoga zakona). Zloraba položaja i službene ovlasti uređena je člankom 337. Zakona kojim se za ta kaznena djela predviđa zatvorska kazna.

Prema članku 127. Zakona o kaznenom postupku oštećena stranka u kaznenom postupku može protiv prijestupnika podnijeti odštetni zahtjev, dok članak 1. Zakona o parničnom postupku propisuje da se odštetni zahtjev može podnijeti neovisno, u građanskom postupku. Prema hrvatskome pravu za nezakonito postupanje sudaca, državnih odvjetnika, državnih službenika i namještenika odgovara država. Prema Zakonu o obveznim odnosima na odštetne zahtjeve zastara se primjenjuje na sljedeći način: u roku od 3 godine otkad je utvrđeno da je nastala šteta ili da je osoba ozlijeđena, a 5 godina od trenutka kad je šteta nastala. Članak 115. Zakona o radu propisuje da prijava koju je neki djelatnik podnio nadležnome državnom tijelu protiv

¹³ Prema Zakonu o sudovima iz 2005. novoimenovani suci moraju podnijeti izvješće o imovini. Izmjene i dopune Zakona o sudovima iz siječnja 2007. tu su obvezu proširile na sve suce.

¹⁴ Zakon o financiranju političkih stranaka, neovisnih lista i kandidata stupio je na snagu u siječnju 2007.

odgovorne osobe zbog povrede propisa ne može biti opravdani razlog za otkaz. Zakon o računovodstvu propisuje da su tvrtke obvezne podnositi godišnje izvješće o svojim djelatnostima te da ta izvješća podliježu reviziji. Na temelju Zakona o reviziji reviziju obavlja Državni ured za reviziju.

Zakonom o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela sankcioniraju se pravne osobe za kaznena djela koja je počinila odgovorna osoba, pod uvjetom da se nije poštovala neka obveza te pravne osobe ili da je pravna osoba stekla, ili je mogla steći, nezakonitu imovinsku korist.

Zakon o sprečavanju sukoba interesa u obnašanju javne dužnosti definira sukob interesa kao situaciju u kojoj su privatni interesi dužnosnika u suprotnosti s javnim interesom ili bi privatni interes mogao utjecati na nepristranost dužnosnika u obnašanju javne dužnosti. Zakon također određuje da su, kad je riječ o dužnosnicima, podaci o imovini, stalnim prihodima te imovini njihovoga bračnog druga i malodobne djece, o načinu na koji su do toga došli, izvorima sredstava upotrijebljenih za nabavu imovine i o novcu koji premašuje jednogodišnji prihod tog dužnosnika javni i da mogu biti objavljeni bez pristanka tog dužnosnika. Povjerenstvo za rješavanje sukoba interesa, koje imenuje Hrvatski sabor, prati provedbu tog Zakona.

Međunarodni pravni okvir i institucije

Sukladno članku 140. Ustava međunarodni ugovori čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad domaćih zakona.

Hrvatska je ratificirala UN-ovu Konvenciju o korupciji, Kaznenopravnu konvenciju Vijeća Europe o korupciji i Dodatni protokol, Građanskopravnu konvenciju Vijeća Europe o korupciji, Konvenciju Vijeća Europe o pranju novca, traženju, zapljeni i oduzimanju dobiti stečene kaznenim djelom i druge konvencije Vijeća Europe kao što je Konvencija iz 1957. o izručenju i njezin Prvi i Drugi dodatni protokol, Europska konvencija iz 1959. o uzajamnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima i njezin Prvi i Drugi¹⁵ dodatni protokol, Konvencija iz 1983. o transferu osuđenih osoba i Konvencija iz 2001. o kibernetičkom kriminalu.

Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima stupio je na snagu u srpnju 2005., a među ostalim uključuje odredbe o (a) izručenju (Hrvatska UN-ovu Konvenciju protiv korupcije smatra pravnom osnovom za suradnju u pitanju izručenja. Člankom 9. Ustava zabranjuje se izručivanje hrvatskih državljana; u takvim se slučajevima traže alternativna rješenja kao, na primjer, preseljenje postupka ili preuzimanje izvršenja strane presude); o (b) prenošenju kaznenog postupka; o (c) preinaci postupka, pri čemu sud određuje kaznu za stranu presudu, u skladu s pravom Republike Hrvatske; i o (d) mogućnosti da se osuđenici presele u državu državljanstva ili prebivališta.

Zakon o parničnom postupku predviđa da sudovi moraju ponuditi pravnu pomoć drugim sudovima i surađivati sa sudovima u drugim zemljama.

Pitanjima iz područja pranja novca bavi se Poglavlje 4. – Slobodno kretanje kapitala; pitanjima iz područja javne nabave bavi se Poglavlje 5. – Javna nabava; pitanjima iz područja borbe protiv organiziranog kriminala bavi se Poglavlje 24. – Pravda, sloboda i sigurnost.

II. c. TEMELJNA LJUDSKA PRAVA

Općenito

Člankom 3. Ustava utvrđuju se najviše vrednote ustavnog poretka kao temelj za tumačenje i provedbu Ustava. Te vrednote su, među ostalim, sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, vladavina prava i demokratski višestranački sustav. Poglavlje III. Ustava jamči građanska i politička prava, kao i gospodarska, socijalna i kulturna prava. U članku 35. Ustava se, uz ostalo, propisuje da se

¹⁵ Sabor je Drugi dodatni protokol ratificirao 19. prosinca 2006.

svima jamči štovanje ljudskoga dostojanstva. Ljudsko dostojanstvo je horizontalno načelo koje obilježava cijelo poglavlje. Članak 140. Ustava određuje da važeći međunarodni ugovori čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske i da su po pravnoj snazi iznad domaćih zakona. Člankom 5. Zakona o sudovima propisano je da sudovi sude i na osnovi međunarodnih ugovora koji su dio pravnog poretka Republike Hrvatske.

Hrvatska je stranka sljedećih UN-ovih ugovora i njihovih fakultativnih protokola: (a) Međunarodne konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije; (b) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, njegova Fakultativnog protokola i Drugog fakultativnog protokola o ukidanju smrtne kazne; (c) Međunarodnog pakta o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima; (d) Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena i njezina Fakultativnog protokola; (e) Konvencije protiv mučenja i drugih okrutnih, nečovječnih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja, zajedno s njezinim Fakultativnim protokolom; (f) Konvencije o pravima djeteta i njezinih dvaju fakultativnih protokola o dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji i o pravima djeteta glede uključivanja djece u oružane sukobe. Hrvatska je ratificirala ECHR, zajedno s njegovim Protokolima 1., 4., 6., 7., 11., 12. (protiv diskriminacije), 13. (ukidanje smrtne kazne u svim okolnostima) i 14.

Institucionalna struktura ustrojena radi praćenja stanja ljudskih prava obuhvaća Vladin Ured za ljudska prava čiji je mandat, među ostalim, izraditi analizu stanja ljudskih prava i sloboda u zemlji i o stanju usklađenosti domaćega zakonodavstva s Ustavom i međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima te Vladi predlagati mjere; Centar za ljudska prava, koji je javna ustanova čiji je cilj okupiti Vladu, akademiju, pravosuđe, nevladine organizacije i pomoći im u radu na pitanjima koja se tiču ljudskih prava; pravobranitelja za djecu i pravobranitelja za jednakost spolova i, na kraju, Vladin Ured za jednakost spolova. Kad je riječ o manjinama, institucionalna struktura uključuje Vijeće za nacionalne manjine na državnoj razini, koje je osnovano na temelju Ustavnoga zakona o nacionalnim manjinama kao Vladino savjetodavno tijelo; (lokalna savjetodavna) vijeća nacionalnih manjina, također osnovana na temelju istoga Zakona kao savjetodavna tijela općinskim i županijskim vijećima i Vladin Ured za nacionalne manjine, koji je odgovoran za nadziranje i provedbu Ustavnoga zakona o pravima nacionalnih manjina (UZPNM) i Okvirne konvencije o zaštiti nacionalnih manjina (OKZNM), za predlaganje mjera Vladi i koordinaciju Vladinih postupanja prema manjinama.

Pitanjima iz područja borbe protiv terorizma bavi se Poglavlje 24. – Pravda, sloboda i sigurnost; to poglavlje bavi se utjecajem koji bi protuteroristički propisi mogli imati na ljudska prava.

Ljudska prava

• *Pravo na život i integritet osobe*

U skladu s člankom 21. Ustava svako ljudsko biće ima pravo na život, a u Republici Hrvatskoj nema smrtne kazne. Prema članku 17. na ta se prava ne mogu nametati ograničenja čak ni u slučajevima neposredne opasnosti za opstanak države. Kao što je već navedeno, Hrvatska je ratificirala Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i njegov Drugi fakultativni protokol o ukidanju smrtne kazne.

Zatvorske kazne predviđene su, na temelju članka 94. Kaznenoga zakona, za osobu koja drugog usmrti na njegov izričit i ozbiljan zahtjev; na temelju članka 96. za sudjelovanje u samoubojstvu i članka 97. za protupravni prekid trudnoće.

• *Zabrana mučenja i nečovječnih i ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja*

Na temelju članka 23. Ustava nitko ne smije biti podvrgnut bilo kakvu obliku zlostavljanja, a na temelju članka 25. sa svakim se uhićenikom i osuđenikom mora postupati čovječno i poštovati njegovo dostojanstvo. Hrvatska je ratificirala Europsku konvenciju protiv mučenja i

drugih okrutnih, nečovječnih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja, zajedno s Protokolima 1. i 2., i UN-ovu Konvenciju protiv mučenja i drugih okrutnih, nečovječnih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja, zajedno s njezinim Fakultativnim protokolom.

Člankom 176. Kaznenoga zakona predviđena je zatvorska kazna za nanošenje tjelesne ili duševne boli ili patnje nekoj osobi kako bi se od nje dobila obavijest ili priznanje. Okrutno i ponižavajuće postupanje element je za kvalifikaciju kod nekoliko kaznenih djela koje su počinile treće osobe. Nasilničko ponašanje trećih osoba kojim je netko zlostavljan ili ponižavan smatra se posebnim oblikom kaznenog djela. Što se tiče zaštite zatvorenika i pritvorenika, Zakon o kaznenom postupku (članak 118.), zajedno sa Zakonom o izvršenju kazne zatvora, predviđa da se pritvor izvršava u uvjetima koji ne vrijeđaju dostojanstvo zadržane osobe. I na kraju, Zakon o azilu zabranjuje nasilno protjerivanje osobe kojoj prijete mučenje ili zlostavljanje u zemlji u koju se ta osoba protjeruje.

● **Zabrana ropstva, podčinjenosti i prisilnoga ili obveznoga rada**

Članak 23. Ustava propisuje da je svaki prisilan i obvezni rad zabranjen. Relevantni međunarodni pravni ugovori koje je Hrvatska prihvatila su Protokol za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebice žena i djece; Fakultativni protokol na Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji; Dopunska konvencija o ukidanju ropstva, trgovine robljem i instituta i praksi sličnih ropstvu iz 1956.

Na temelju članka 175. Kaznenoga zakona za trgovinu ljudima i za ropstvo predviđene su zatvorske kazne.

Pitanjima iz područja radnoga prava bavi se Poglavlje 19. – Socijalna politika i zapošljavanje.

● **Poštovanje osobnog i obiteljskog života i komunikacija**

Članak 35. Ustava jamči poštovanje i pravnu zaštitu osobnog i obiteljskog života, a člankom 36. sloboda i tajnost dopisivanja i svih drugih oblika općenja zajamčene su i nepovredive.

Unutarnji hrvatski pravni okvir za zaštitu tih prava sastoji se od Obiteljskog zakona, Zakona o nasljeđivanju, Zakona o istospolnim zajednicama, Zakona o kaznenom postupku i Zakona o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske. Potonji sadržava odredbe o tajnom prikupljanju informacija. Te se odredbe rabe samo na zahtjev ravnatelja obavještajnih službi koji je odobrio jedan od sudaca Vrhovnoga suda. U hitnim slučajevima te se odredbe mogu pokrenuti bez prethodnog sučeva odobrenja. Međutim, potrebno ga je ishoditi u roku od 24 sata. Ako sudac odluči da je tajno prikupljanje podataka nepotrebno, sav prikupljeni materijal se uništava. Zakonom je zadržano Civilno vijeće za nadzor obavještajnih službi koje je uvedeno zakonskim propisima 2003. godine.

● **Pravo na sklapanje braka i na zasnivanje obitelji**

Na temelju članka 61. Ustava brak i pravni odnosi u braku, izvanbračnoj zajednici i obitelji uređuju se zakonom.

Obiteljski zakon i Zakon o ravnopravnosti spolova predstavljaju unutarnji pravni okvir.

● **Sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti**

Sloboda mišljenja jamči se člankom 38. Ustava. Njegov članak 40. jamči slobodu savjesti i vjeroispovijesti i slobodno javno očitovanje vjere ili drugog uvjerenja. Člankom 41. utvrđuje se da su sve vjerske zajednice jednake pred zakonom i odvojene od države. U članku 47. navodi se da se dopušta prigovor savjesti svima koji poradi svojih vjerskih ili moralnih nazora nisu pripravnici sudjelovati u obavljanju vojničkih dužnosti u oružanim snagama.

Unutarnji pravni okvir čini Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica.

● **Sloboda izražavanja, uključujući i medijsku slobodu i pluralizam**

Člankom 38. Ustava jamči se sloboda izražavanja. U članku se objašnjava da to uključuje slobodu tiska i drugih sredstava priopćavanja i slobodno osnivanje svih ustanova javnog priopćavanja.

Unutarnji pravni okvir čine Zakon o medijima, Zakon o elektroničkim medijima i Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji. Izmjenama i dopunama Kaznenoga zakona ukinuta je zatvorska kazna za klevetu.

Pitanjima iz područja emitiranja i audiovizualne politike, uključujući i regulatorna tijela u tim područjima, bavi se Poglavlje 10. – Informiranje društva i mediji.

• ***Sloboda okupljanja i udruživanja, uključujući i slobodu osnivanja političkih stranaka, pravo na osnivanje sindikata***

Članak 6. Ustava utvrđuje da je osnivanje političkih stranaka slobodno; članak 43. da se svakome jamči pravo na slobodno udruživanje i pravo da slobodno osniva udruge, ali da se ta sloboda ograničava zabranom nasilnog ugrožavanja demokratskog ustavnog poretka, neovisnosti, jedinstvenosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske; članak 42. utvrđuje da se svakom jamči pravo na javno okupljanje i miran prosvjed.

Unutarnji pravni okvir sastoji se od Zakona o udruživanju, Zakona o političkim strankama i Zakona o javnom okupljanju.

Pitanjima iz područja sindikalnih prava bavi se Poglavlje 19. – Socijalna politika i zapošljavanje.

• ***Postupanje prema socijalno ugroženim i nemoćnim osobama i načelo nediskriminacije***

Članak 14. Ustava predviđa da svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama.

Zakonodavstvo koje propisuje zabranu diskriminacije obuhvaća Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina; Zakon o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj; Zakon o obrazovanju na jeziku i pismu nacionalne manjine; Zakon o ravnopravnosti spolova; Zakon o istospolnim zajednicama i Kazneni zakon. U tijeku je postupak donošenja Nacionalnog akcijskog plana za suzbijanje diskriminacije. Kazneni zakon izmijenjen je i dopunjen u lipnju 2006. tako da sad uključuje definiciju "zločina mržnje" kako bi se rješavalo pitanje porasta broja očito etnički motiviranih napada na Srbe u Hrvatskoj i njihove institucije.

Pitanjima koja se tiču osoba s invaliditetom i antidiskriminacijskog zakonodavstva Europske unije bavi se Poglavlje 19. – Socijalna politika i zapošljavanje.

• ***Pravo na obrazovanje***

Prema članku 65. Ustava osnovno obrazovanje je obvezno i besplatno, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje pod jednakim je uvjetima dostupno svakomu u skladu s njegovim sposobnostima.

U skladu sa Zakonom o predškolskom obrazovanju pohađanje predškolskih ustanova nije preduvjet za upis u osnovnu školu. Zakon o osnovnom školstvu predviđa obvezno osnovno obrazovanje od 6. ili 7. godine bez obzira na državljanstvo; Zakon o srednjoškolskom obrazovanju predviđa da je srednjoškolsko obrazovanje jednako dostupno svima u skladu s njihovim sposobnostima; Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju predviđa da se visoko obrazovanje temelji na akademskim slobodama i autonomiji sveučilišta.

Pitanjima koja se tiču suradnje u području obrazovnih politika, programa Zajednice i pristupa obrazovanju građana EU-a bavi se Poglavlje 26. – Obrazovanje i kultura.

• ***Pravo vlasništva***

Članak 3. Ustava spominje nepovredivost vlasništva kao temeljnu vrijednost; člankom 48. jamči se pravo vlasništva; članak 50. predviđa da je moguće pravo vlasništva, radi interesa Republike Hrvatske, ograničiti ili oduzeti zakonom, uz naknadu tržišne vrijednosti.

● **Jednakost spolova i prava žena**

U skladu s člankom 3. Ustava ravnopravnost spolova, među ostalim, predstavlja jednu od najviših vrednota ustavnog poretka i temelj za tumačenje samoga Ustava. Hrvatska je ratificirala UN-ovu Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), zajedno s Fakultativnim protokolom te Konvencije.

Temeljni strateški dokumenti u ovome području su Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. – 2010. i Nacionalna strategija za zaštitu od nasilja u obitelji 2005. – 2007. Prvi dokument uključuje mjere za unapređenje socijalnog stanja žena i za podizanje svijesti o potrebi da se poštuju prava žena. Dokument također naglašava i promiče mjere koje omogućuju mirenje obitelji i profesionalne obveze. Hrvatska sudjeluje u kampanji Vijeća Europe za borbu protiv nasilja nad ženama, uključujući i nasilje u obitelji.

Pravobranitelj za jednakost spolova i Vladin Ured za ravnopravnost spolova osnovani su na temelju Zakona o ravnopravnosti spolova. Pravobranitelja za jednakost spolova imenuje Sabor, kojemu on podnosi izvješća, a djeluje neovisno i samostalno. On/ona, među ostalim, prati provedbu Zakona; objavljuje upozorenja/prijedloge/preporuke o temama iz svoje nadležnosti i pokreće postupke provjere usklađenosti zakonodavstva s načelom ravnopravnosti spolova. Vladin Ured za jednakost spolova osnovan je 2004. kako bi promicao jednakost spolova, uz ostalo, putem osvješćivanja javnosti. Pokrenuo je također stvaranje i umrežavanje županijskih odbora za jednakost spolova. Hrvatska državna tijela navela su da su u studenome 2005. u policijskim odjelima osnovani cjelodnevni dežurni timovi koji rješavaju pitanja obiteljskoga nasilja.

Pitanjima iz područja ravnopravnosti spolova u zapošljavanju bavi se Poglavlje 19. – Socijalna politika i zapošljavanje.

● **Prava djeteta**

U skladu s člankom 62. Ustava država treba štiti djecu. Člankom 63. predviđa se da su roditelji dužni odgajati i školovati svoju djecu te da su odgovorni osigurati pravo djetetu na potpun i skladan razvoj. Konačno, prema članku 64. dužnost je svih da štite djecu. Hrvatska je ratificirala Konvenciju UN-a o pravima djeteta. Prema tvrdnjama hrvatskih tijela preporuke UN-ova Odbora za prava djeteta, kojemu su dosad podnesena dva izvješća, ugrađene su u Nacionalni akcijski plan 2006. – 2012. za prava i interese djece. Hrvatska je ratificirala dva fakultativna protokola Konvencije o pravima djeteta, Prvi o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, te Drugi o pravima djeteta glede uključivanja djece u oružane sukobe.

Obiteljski zakon predviđa da djeca rođena izvan braka imaju ista prava kao i djeca rođena u braku. Što se tiče pojma *u djetetovu najboljem interesu*, on je ugrađen u Obiteljski zakon te predstavlja ključni čimbenik prilikom donošenja odluka o pitanjima kao što je s kojim će roditeljem dijete živjeti, o susretima s drugim roditeljem ili zabranom druženja s drugim roditeljem, posvojenju, skrbništvu itd. Zakonom o pravobranitelju za djecu osniva se pravobranitelj kao samostalna institucija za djecu čiji je cilj zaštita interesa i dobrobiti te promicanje prava djece. Veći broj odredaba u Ustavu, Obiteljskome zakonu, Zakonu o socijalnoj skrbi, Zakonu o zdravstvenoj skrbi i Zakonu o sudovima za mladež jamči *pravo na život, opstanak i razvoj* djeteta. Kaznenim zakonom sankcioniraju se, među ostalim, kaznena djela kao napuštanje djeteta, zanemarivanje i zlostavljanje, mučenje i drugi okrutni, nečovječni ili ponižavajući postupci, kao i izbjegavanje dužnosti uzdržavanja. Na kraju, *poštovanje dječjih pogleda/stavova* uglavnom se jamči kroz odredbe Obiteljskoga zakona.

Hrvatska državna tijela smatraju da je hrvatsko zakonodavstvo u velikoj mjeri usklađeno s Okvirnom odlukom Vijeća o borbi protiv seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije. Nadalje navode da je potrebno usklađivanje u pogledu odredaba o obavješćivanju žrtve o prestanku trajanja osuđenikove zatvorske kazne, pružanju pravne pomoći i osnivanju posebnih odjela u nadležnim tijelima za zaštitu žrtava kaznenih djela i za pružanje pomoći istima.

Pitanjima koja se odnose na dječji rad bavi se Poglavlje 19. – Socijalna politika i zapošljavanje.

Proceduralna jamstva

• Sloboda i sigurnost

Ustavom je predviđeno da se nikome ne može uskratiti ili ograničiti sloboda, osim prema sudskoj odluci utemeljenoj na zakonu; predviđa se također da se slobode i prava mogu ograničiti samo zakonom radi zaštite sloboda i prava drugih, javnoga reda i morala te zdravlja. Prema Ustavu nikoga se ne može uhititi i pritvoriti bez pisanoga sudskog naloga, u skladu sa zakonom. Policija neku osobu može uhititi bez naloga ako postoji osnovana sumnja da je ta osoba počinila kazneno djelo definirano zakonom, pod uvjetom da ta osoba bude izvedena pred sud u najkraćem roku koji određuje zakon. Uhićenik se mora u najkraćem roku i izrazima koje razumije obavijestiti o razlozima uhićenja, kao i o njegovim/njezinim pravima utvrđenim zakonom.

Zakon o kaznenom postupku propisuje da policija može uhititi osobu (a) protiv koje izvršava dovedbeni nalog; (b) protiv koje treba izvršiti rješenje o pritvoru; (c) koja je zatečena u počinjenju kaznenoga djela za koje se progoni po službenoj dužnosti i (d) za koju postoji osnovana sumnja da je mogla počiniti zločin koji se progoni po službenoj dužnosti. Uhićenika se mora odmah uputiti, na jeziku koji on/ona razumije, o razlozima za uhićenje, da nije zakonski obavezan/obvezna dati iskaz i da ima pravo na branitelja kojeg sam/sama odabere. Policija bi također trebala obavijestiti obitelj uhićenika, osim kad uhićenik to ne želi. Uhićenik se mora dovesti pred istražnog suca ili biti pušten u roku od najviše 24 sata. Zakonom o kaznenom postupku predviđa se da se pritvor koristi samo kad se nekom zamjenskom mjerom ne može postići ista svrha; čim prestanu postojati osnove za pritvor, pritvorenik se oslobađa. Kad sud razmatra o pritvoru i njegovu trajanju, u obzir uzima težinu kaznenog djela, kaznu koja se može očekivati u postupku i potrebu da se odredi pritvor. Pritvor se koristi kad (a) postoji opasnost da osumnjičenik može pobjeći, (b) postoji osnovana sumnja da bi dokazi mogli biti uništeni ili da bi se moglo utjecati na svjedoke; (c) postoji bojazan da bi kazneno djelo moglo biti ponovljeno, dovršeno ili da bi neka prijetnja mogla biti izvršena i (d) kazneno djelo uključuje zločine poput ubojstva, razbojništva, silovanja, terorističkog čina itd., ili neko drugo kazneno djelo za koje je zapriječena kazna od 12 godina ili više, i kad su okolnosti počinjenja kaznenog djela osobito teške. Zakonom o kaznenom postupku definiran je niz mjera opreza (npr. kućni pritvor, obveza povremenog javljanja nekoj osobi ili državnome tijelu i sl.) koje sudovi mogu upotrijebiti umjesto pritvora. Tijekom trajanja pritvora optuženik ima pravo na branitelja s kojim njegova komunikacija treba biti neograničena i neometena. Optuženik ili državni odvjetnik može se žaliti na pritvor ili na njegov izostanak; sud svoju odluku o žalbi treba donijeti u roku od 48 sati.

• Pravo na pravično suđenje

Prema članku 29. Ustava svatko ima pravo na neovisno i pravično suđenje, u skladu sa zakonom, u razumnome roku u kojemu će se odlučiti o njegovim/njezinim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivoga djela. Člankom se nadalje definiraju prava osumnjičenika, okrivljenika i optuženika u skladu s člankom 6. stavkom 3. ECHR-a.

Što se tiče prava na suđenje u razumnome roku i u kontekstu uspostave djelotvornog domaće (pravnog) lijeka, izmjene i dopune Ustavnoga zakona o Ustavnome sudu (novi članak 63.) i izmjene i dopune Zakona o sudovima iz 2005. (članci 27. i 28.) uspostavljaju novi režim

domaćega pravnog lijeka. Ustavni sud više ne odlučuje u prvome stupnju o povredi prava na suđenje u razumnome roku: o takvim žalbama odlučuju neposredno viši sudovi. Hrvatska Vlada i Sabor također su donijeli mjere (opisane u odjeljku ovoga izvješća posvećenom pravosuđu) kako bi uklonili ono što su smatrali uzrocima dugotrajnosti parničnih postupaka.

Jamstvo na pravično suđenje predviđeno člankom 29. Ustava podrazumijeva pravo na pristup pravdi prema jednakim uvjetima za sve. Članak 27. Ustava propisuje da odvjetništvo kao samostalno i neovisno tijelo osigurava svakome pravnu pomoć, u skladu sa zakonom. Ne postoji jedinstven sveobuhvatan zakon o pravnoj pomoći i savjetovanju: odredbe su uključene u Zakon o kaznenom postupku, Zakon o parničnom postupku, Zakon o sudskim pristojbama i Zakon o odvjetništvu.

Kad je riječ o *pravnoj pomoći u kaznenim stvarima*, u članku 65. Zakona o kaznenom postupku definiraju se slučajevi obvezne obrane s braniteljima koje imenuje sud. To obuhvaća i slučajeve kad se okrivljenik fizički nije sposoban braniti sam, kad se nalazi u pritvoru ili kad mu se sudi u odsutnosti itd. Člankom 66. predviđa se imenovanje odvjetnika obrane u slučajevima koji nisu obuhvaćeni člankom 65., kad to zahtijevaju okolnosti i kad si okrivljenik ne može priuštiti branitelja. Svi okrivljenici, bez obzira na to jesu li hrvatski državljani ili stranci, imaju pravo na branitelja; odluku o imenovanju branitelja donose prvostupanjski sudovi.

Kad je riječ o *pravnoj pomoći u građanskim stvarima*, u članku 172. Zakona o parničnom postupku predviđeno je da sud može neku od stranaka osloboditi plaćanja troškova sudskoga postupka ako ta stranka nije u stanju podmiriti troškove, a da pritom ne ugrozi vlastito izdržavanje ili uzdržavanje svoje obitelji. Člankom 173. predviđeno je da prvostupanjski sudovi odlučuju o oslobađanju od obveze plaćanja parničnih troškova i mogu zatražiti dokaz o financijskome stanju stranke, a člankom 174. predviđa se da se strankama koje su u potpunosti oslobođene plaćanja troškova parnice, na njihov zahtjev, dodijeli posrednik ako sud smatra da se ta stranka ne može braniti sama, bez pomoći odvjetnika. Odvjetnici koji pružaju pravnu pomoć imaju pravo na 50 % odvjetničke naknade. Korisnici su hrvatski državljani i stranci pod uvjetom uzajamnosti, osim kad je riječ o osobama koje u Hrvatskoj imaju prebivalište. Na kraju, članak 21. Zakona o odvjetništvu osigurava pravo na opunomoćenika za (a) žrtve Domovinskog rata, i (b) socijalno ugrožene osobe kad je riječ o pravima povezanim s njihovim stanjem. Prema informacijama što ih je dostavilo Ministarstvo pravosuđa u 2004. su nevladine organizacije pružile pravnu pomoć u 70.000 slučajeva, dok je Odvjetnička komora besplatno zastupala u 350 predmeta, a u 404 slučaja stranka je bila oslobođena plaćanja sudske pristojbe.

Manjinska prava i kulturna prava

Prema članku 14. Ustava svatko ima pravo na sva prava i slobode neovisno o rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu i svi su jednaki pred zakonom. Člankom 15. svim se pripadnicima nacionalnih manjina jamče jednaka prava u Republici Hrvatskoj. Hrvatska je ratificirala Okvirnu konvenciju o zaštiti nacionalnih manjina (FCNM) i Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima. Bilateralni sporazumi o zaštiti nacionalnih manjina zaključeni su s Italijom, Mađarskom i Srbijom i Crnom Gorom. Za praćenje provedbe tih bilateralnih sporazuma imenovani su međuvladini odbori (koji uključuju i predstavnike nacionalnih manjina). I na kraju, na temelju članka 140. Ustava, međunarodni ugovori koji su na snazi prema pravnoj su snazi iznad domaćih zakona.

Na popisu stanovništva 2001. 331.383 građana (7,5 % od ukupnog stanovništva) izjasnili su se kao pripadnici nacionalnih manjina. Postoje 22 nacionalne manjine, od kojih su najbrojniji Srbi (4,5 %), Bošnjaci (0,5 %), Talijani (0,4 %) i Mađari (0,4 %).

Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina definira se pojam nacionalne manjine, zabranjuje se diskriminacija na temelju pripadnosti takvoj manjini i utvrđuje se pravo svakoga građanina da se slobodno izjasni kao pripadnik neke manjine. Njime se predviđa zastupljenost tih manjina u državnoj službi i pravosuđu. Sadašnji statistički podaci pokazuju kako su 4 % državnih službenika i 4,5 % djelatnika u pravosuđu pripadnici manjina. Prema Zakonu o državnim službenicima iz studenoga 2005. potrebno je izraditi planove za zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina kojima bi se trebala osigurati odgovarajuća razina zastupljenosti manjina. Odredbe toga Zakona koje se odnose na manjine, kao i odredbe Zakona o lokalnoj i regionalnoj samoupravi, Zakona o sudovima i Zakona o Državnom sudbenom vijeću odražavaju odredbe Ustavnoga zakona o pravima nacionalnih manjina, no ne nude preciznije uređenje.

Osigurana je sloboda udruživanja pa nacionalne manjine mogu osnivati udruge, zaklade i fondacije. Tri osobe mogu osnovati udrugu koja se registrira na lokalnoj razini. Državni proračun podupire rad udruga nacionalnih manjina: s 22 milijuna HRK (otprilike 2,9 milijuna €) u 2004., iznos se popeo na 29,7 milijuna HRK (oko 3,96 milijuna €) u 2006. U 2006. je 66 udruga, od ukupno njih 377, financirano iz državnoga proračuna.

Pripadnici nacionalnih manjina slobodno izražavaju i ispovijedaju svoju vjeru i osnivaju svoje zajednice. Zajamčeno je pravo na učenje o vlastitoj vjeri. Broj registriranih vjerskih zajednica je 50 i one primaju proračunsku potporu.

Na temelju Ustavnoga zakona o pravima nacionalnih manjina pripadnici potonjih mogu rabiti jezik i pismo, privatno i javno, uključujući i u upravi i pravosuđu, a također imaju pravo koristiti se manjinskim znakovima i simbolima. Dvojezična prava zajamčena su u onim općinama i gradovima u kojima pripadnici neke etničke manjine predstavljaju najmanje jednu trećinu stanovništva ili kad je tako propisano nekim međunarodnim ugovorom ili je utvrđeno statutom općine ili grada. Zakon o obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina iz 2000. jamči ostvarivanje prava na obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina na svim razinama obrazovanja; odjeljenja se mogu formirati bez obzira na broj učenika, a na raspolaganju su dvojezični udžbenici. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa ustrojilo je poseban odjel za manjinsko obrazovanje. Otvoreni su i savjetnički položaji kako bi se s njih djelovalo kao poveznica između Ministarstva, lokalnih školskih tijela i manjinskih zajednica. Srpskoj manjini u istočnoj Slavoniji obrazovanje se nudi na jeziku i pismu sukladno obvezama koje je Hrvatska preuzela Erdutskim sporazumom. U Hrvatskom zavodu za zapošljavanje i u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa imenovan je posebni savjetnik za Rome. Manjine imaju pravo osnivati ustanove na vlastitom jeziku i pismu; tim se pravom koriste Talijani, Srbi, Česi i Mađari. Pripadnici manjina mogu osnivati medijske tvrtke i proizvoditi programe ili objavljivati novine i časopise. U 2006. proračunska potpora za informativno djelovanje manjina iznosila je 12,77 milijuna HRK (otprilike 1,70 milijuna €).

Sukladno Zakonu o izborima zastupnika u Hrvatski sabor, 8 zastupničkih mjesta rezervirano je za pripadnike nacionalnih manjina. Manjinama su zajamčeni predstavnici u izabranim tijelima lokalne i regionalne samouprave. Takvih predstavnika ima 369, od čega su 227 Srbi, 73 Talijani, 26 Mađari, 20 Česi itd.

Mjere protiv rasizma i ksenofobije

Hrvatski Ustav predviđa da svatko u Hrvatskoj ima prava i slobode neovisno, među ostalim, o rasi. Uz to, zabranjeno je i kažnjivo svako pozivanje na rat ili poticanje rata, posezanje za nasiljem, svaka nacionalna, rasna ili vjerska mržnja ili oblik netrpeljivosti.

Prema Kaznenome zakonu predviđena je zatvorska kazna za povrede temeljnih prava na osnovi razlike u rasi, rodu, boji kože, nacionalnom ili etničkom podrijetlu. Zatvorske kazne predviđene su također za javno izražavanje ili širenje ideja o nadmoćnosti jedne rase nad

drugom ili širenje rasne mržnje ili poticanje na rasnu diskriminaciju. Nedavne izmjene i dopune Kaznenoga zakona uvele su definiciju zločina iz mržnje; hrvatska državna tijela navela su da zločini iz mržnje predstavljaju otegotnu okolnost. Veći broj politika, programa i planova koje je donijela hrvatska Vlada (npr. Nacionalni program za Rome, Nacionalni akcijski plan za zapošljavanje, Nacionalna obiteljska politika i Nacionalna strategija za unapređenje zdravlja) uključuju i odredbe protiv rasne diskriminacije.

Pitanjima koja se tiču područja nediskriminiranja na temelju rase bavi se Poglavlje 19. – Socijalna politika i zapošljavanje.

Agencija Europske unije za temeljna ljudska prava

Vijeće je na prijedlog Komisije 15. veljače 2007. donijelo Uredbu (EZ) br. 168/2007 o osnivanju Europske agencije za temeljna ljudska prava (FRA). Agencija je nastala 1. ožujka 2007., zamijenivši Europski centar za praćenje rasizma i ksenofobije (EUMC).

Agencija će također biti otvorena za sudjelovanje zemalja kandidatkinja – uključujući i Hrvatsku – kao promatrača, nakon odluke nadležnoga Vijeća udruga, koja će naznačiti posebno narav, opseg i način na koji će ta zemlja sudjelovati u radu Agencije, uzimajući u obzir poseban status svake zemlje.

Zaštita osobnih podataka

Članak 37. Ustava jamči sigurnost i tajnost osobnih podataka i zabranjuje uporabu tih podataka koja je suprotna svrsi njihova prikupljanja. Hrvatska je ratificirala Konvenciju Vijeća Europe za zaštitu osoba s obzirom na automatsku obradu osobnih podataka (ETS br. 108) i Dodatni protokol Konvencije 108. o nadzornim tijelima i međunarodnoj razmjeni podataka.

Zakonom o zaštiti osobnih podataka predviđeno je osnivanje Agencije za zaštitu osobnih podataka. Ona odgovara Hrvatskome saboru, a njezina ravnateljica imenuje i razrješuje Sabor na prijedlog Vlade. Agenciji je povjeren nadzor propisa i radnji u području zaštite osobnih podataka, upravljanje središnjim registrom koji sadržava zbirke podataka o prikupljanju osobnih podataka i suradnja s državnim tijelima na izradi propisa koji se tiču zaštite osobnih podataka. To je dopunjeno Uredbom o načinu vođenja i obrascu evidencije o zbirkama osobnih podataka i Uredbom o pohranjivanju i posebnim mjerama tehničke zaštite posebnih kategorija osobnih podataka. Prema članku 133. Kaznenoga zakona predviđene su novčana kazna ili kazna zatvora za neovlašteno prikupljanje, obradu ili uporabu osobnih podataka ili za uporabu tih podataka suprotnu svrsi njihova prikupljanja.

II. d. PRAVA DRŽAVLJANA EU-a

Pravo glasovanja i kandidiranja na izborima za Europski parlament

Hrvatski pravni okvir čine Ustav Republike Hrvatske, Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i regionalne samouprave i Zakon o popisima birača. Hrvatska državna tijela naznačila su da provedba tog prava zahtijeva usklađivanje postojećeg zakonodavstva.

Pravo glasovanja i kandidiranja na općinskim izborima

Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave uređuje područje izbora u predstavnička tijela općina, gradova i županija. Njime se predviđa da hrvatski državljani stariji od 18 godina biraju predstavnike tih tijela i imaju pravo natjecati se na izborima za ta tijela. Kako bi se to pravo provelo, potrebno je izmijeniti i dopuniti Ustav Republike Hrvatske, Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i Zakon o popisima birača.

Pravo na slobodno kretanje i prebivanje u Europskoj uniji

Građani EU-a ne trebaju vizu prilikom ulaska u Republiku Hrvatsku. Članovi obitelji mogli bi ih trebati, ovisno o njihovu državljanstvu. Hrvatski vizni sustav usklađen je s EU-ovom pozitivnom listom, ali nije s negativnom. Građani EU-a i članovi njihovih obitelji trebaju dozvolu privremenog boravka kad prvi put borave u Hrvatskoj radi posla, obrazovanja ili radi ponovnog spajanja obitelji ili kad borave u razdobljima duljim od 90 dana. Provedba toga prava zahtijeva usklađivanje postojećih propisa.

Diplomatska i konzularna zaštita

Zakon o vanjskim poslovima Republike Hrvatske uređuje upravljanje vanjskim poslovima, organizaciju diplomatskih misija i konzularnih ureda, kao i pružanje zaštite hrvatskim državljanima u inozemstvu. Hrvatska nadležna tijela navela su da Hrvatska treba izmijeniti i dopuniti Zakon kako bi udovoljila zahtjevima Odluke predstavnika vlada država članica zasjedanjem u Vijeću od 19. prosinca 1995. o zaštiti državljana Europske unije s pomoću diplomatskih i konzularnih predstavništva. Potrebno ga je također izmijeniti i dopuniti kako bi se osigurala usklađenost s Odlukom predstavnika vlada država članica zasjedanjem u Vijeću od 25. lipnja 1996. o utvrđivanju hitne putne isprave.

III. OCJENA STUPNJA USKLAĐENOSTI I PROVEDBENIH KAPACITETA

III. a. PRAVOSUĐE

Neovisnost

Članci 14., 29., 44., 117., 123. i 124. Ustava, Zakon o Državnom sudbenom vijeću, Zakon o sudovima, Zakon o državnom odvjetništvu i Kazneni zakon predviđaju neovisnost sudbene vlasti. Problematična područja su upravljanje sudačkim karijerama i karijerama državnih odvjetnika, počevši od njihova imenovanja i imuniteta.

Trenutačno nije ustrojen sustav koji bi osigurao bilo ujednačeno, objektivno i transparentno ocjenjivanje sudaca i sudačkih vježbenika koji se žele baviti tim zvanjem (poput natječajnog ispitivanja i/ili razgovora) bilo distribuciju njihovih kandidatura po cijeloj zemlji. Postupak imenovanja sudačkih vježbenika, sudskih savjetnika i predsjednika sudova koji primjenjuje Ministarstvo pravosuđa treba revidirati kako bi se osigurala transparentnost i uporaba objektivnih kriterija. Samo Državno sudbeno vijeće pozvalo je na veću transparentnost u postupku imenovanja.

Suci i državni odvjetnici stupaju na dužnost nakon početnog razdoblja od 5 godina, nakon dobivanja pozitivne ocjene. Ne postoji transparentan mehanizam, kao ni mjerila, za vrednovanje službe u početnom petogodišnjem razdoblju. Kad su jednom imenovani, pravosudna ih tijela općenito ne mogu premjestiti na drugi sud bez njihova pristanka. Uz to, s iznimkom kaznenog dijela za koje je predviđena najmanja kazna od 5 godina, ne mogu se pritvoriti niti se protiv njih može pokrenuti kazneni postupak bez odobrenja Državnog sudbenog vijeća ili Državnoodvjetničkog vijeća. Potrebno je još jednom procijeniti odredbe o imunitetu od kaznenog progona u skladu s potrebom da se u pravosuđe uvedu transparentnost i odgovornost.

S obzirom na to da su razmjeno nedavno uvedeni provjerljivi kriteriji za rad sudaca i sudske inspekcije, još je rano davati ocjenu njihove provedbe u praksi. Jednako tako, još treba ocijeniti rad disciplinskih vijeća koja su osnovana izmjenama i dopunama Zakona o Državnom sudbenom vijeću u 2005.

Nepristranost

Članak 26. Ustava, Zakon o sudovima te Kodeks sudačke etike i postupovni propisi propisuju neovisnost sudbene vlasti.

Problematična područja su korupcija u pravosuđu, pristranost prema određenim gospodarskim i drugim interesima i etnički motivirana pristranost protiv srpske manjine. U ovom trenutku u velikoj većini sudova nema informatičke infrastrukture koja bi omogućila nasumičnu raspodjelu predmeta.

Profesionalizam / osposobljenost

Kad je riječ o usavršavanju, s radom je počela Pravosudna akademija, uključujući i njezine regionalne centre. Međutim, trebala bi se odmaknuti od postojećeg *ad hoc* programa prema više strateški isplaniranoj izobrazbi. Sad postoji potreba da s radom počne i Programski odbor i da osmisli godišnji program koji će se temeljiti na strategiji Savjetodavnog odbora. Potrebno je uvesti godišnje programe za osnovnu i specijaliziranu obuku. Regionalni centri, čiji je status nejasan kao i način na koji se njima upravlja, moraju početi s punim radom, što znači da im treba osigurati i odgovarajuća novčana sredstva. Uz to, opseg aktivnosti Akademije treba proširiti kako bi obuhvatila sve dijelove pravosuđa.

Učinkovitost

Predugo trajanje sudskih postupaka u Hrvatskoj ostaje ozbiljan problem. U studenome 2005. Vrhovni sud počeo je prikupljati statističke podatke o kaznenim predmetima koji su stajali neriješeni više od tri godine i o građanskim parnicama koje su bile neriješene više od 5 godina. Od siječnja 2006. Ministarstvo pravosuđa uspostavilo je nov računalni statistički sustav za registraciju novih predmeta na svim sudovima. To, dakle, znači da nisu obuhvaćeni svi predmeti. Potrebno je razviti opsežan sustav usporedivih podataka i detaljnu analizu trajanja postupaka pred različitim sudovima, uz prepoznavanje vrsta predmeta koji predugo ostaju neriješeni, te utvrditi razloge kašnjenja.

Unatoč znatnom smanjenju u posljednjih nekoliko godina ukupan broj neriješenih predmeta ostaje vrlo visok. Posebice velik problem za većinu sudova predstavljaju izvršenja i ovršni predmeti. Treba razmotriti alternative mehanizme koji bi ovršni postupak preuzeli iz ruku preopterećenih sudova.

Zakon o sudovima uključuje odredbe kojima je cilj osigurati pravo na suđenje u razumnome roku. Te su odredbe uvedene 2005.; do danas, međutim, nema dokaza iz prakse koji bi upućivali na to da postojeći sustav predstavlja učinkovit pravni lijek. Zakon o parničnom postupku zabranjuje uvođenje novih činjenica ili dokaza u žalbenom postupku. Međutim, žalbeni sudovi još su skloni vratiti predmete na niže sudove, čak i kad bi dokazi koje sadržavaju bili dovoljni za donošenje presude o predmetu u žalbenom postupku. Globalne statistike koje pokazuju prosječno trajanje postupaka pred hrvatskim sudovima na raznim razinama još nisu dostupne. To otežava izračun zaostataka i učinkovitost sudaca.

Neki su koraci poduzeti na uvođenju informatičke tehnologije, osobito u zemljišne knjige. Potrebna su znatna daljnja ulaganja, posebice u unapređenje informatičke tehnologije na sudovima i u državnom odvjetništvu. Slično je i s integralnim sustavom upravljanja sudskim predmetima koji će omogućiti da se koristi bilo koji sustav za nasumičnu dodjelu predmeta i biti sredstvo za praćenje rada i učinkovitosti sudova.

Dok su se kao prvi korak u okviru racionalizacije mreže sudova pokusno spojili neki prekršajni i općinski sudovi, Vlada je odlučila¹⁶ ne nastaviti tim smjerom nego krenuti samo na spajanje istovrsnih sudova. Utvrđeno je prvih deset istovrsnih sudova. Međutim, ukupno promatrano, postojala je neodlučnost da se krene sa sveobuhvatnim pristupom, osobito kad je riječ o odlukama o zatvaranju sudova. Nužno je odlučno ustrajati na racionalizaciji sudskog sustava.

Rad na suđenjima za ratne zločine zahtijeva posebnu pozornost, ne samo kad je riječ o pripremljenosti četiriju posebnih odjela za ratne zločine na županijskim sudovima u Zagrebu,

¹⁶ Početkom 2007.

Osijeku, Rijeci i Splitu koji su osnovani da rješavaju postupke preseljene s ICTY-ja pod Pravilom 11. bis, nego i kad su u pitanju drugi sudovi koji vode domaće postupke za ratne zločine. To bi se odnosilo na razne vidove integriteta postupka kao, na primjer, sigurnost svjedoka i doušnika/informatora; potporne službe za svjedoke i doušnike/informatore; povjerljivost istrage koja uključuje iskaze svjedoka i doušnika/informatora; osiguravanje odgovarajućeg odvjetnika obrane što ga imenuje sud; pristranost na osnovi nečije etničke pripadnosti.

Nekoliko važnih reformi, na čijim se planovima radilo i po nekoliko godina, još je neriješeno, uključujući i ograničavanje dopuštenog broja predmeta po žalbi koji mogu biti vraćeni na prvostupanjski sud, jasnija pravila o tome kako postupiti prilikom odgađanja postupka, preuređenje sustava odvjetničkih honorara, učinkovitu organizaciju sustava urudžbiranja sudskih isprava te hvatanje u koštac s razlikama u sudskoj praksi diljem zemlje. Čak i tamo gdje već postoje propisi kojima se rješavaju neki od ovih nedostataka, oni nisu uvijek u primjeni.

Pravosudna reforma

U tijeku je reforma pravosuđa. Međutim, unatoč ostvarenim zakonodavnim i organizacijskim promjenama, pravosudna je reforma, što se tiče konkretnih rezultata, u početnoj fazi i trebat će se pozabaviti ozbiljnim nedostacima.

Ostaju otvorena pitanja financiranja i točnih rokova za provedbu Strategije reforme pravosudnog sustava. Akcijskomu planu nedostaju detalji koji bi omogućili odgovarajuće praćenje.

Odjel za strateška planiranja u Ministarstvu pravosuđa sastoji se od načelnika i dvojice djelatnika. S obzirom na opseg reformskih¹⁷ izazova, nužna su znatna pojačanja, ne samo u smislu praćenja, nego i u smislu političke potpore s najviše razine.

III. b. BORBA PROTIV KORUPCIJE

Politika i domaće institucije

Ukupno promatrano, korupcija u Hrvatskoj ostaje ozbiljan problem koji utječe na različite društvene značajke. Opći stav koji državna tijela zauzimaju spram korupcije više je reaktivan nego proaktivan. Potrebni su veći naponi usmjereni na sprečavanje, otkrivanje i djelotvoran progon korupcije. Javnost korupciju doživljava kao nešto pretežito negativno. Čini se da je opća snošljivost prema sitnim oblicima korupcije prilično raširena. Korupciji u Hrvatskoj pomaže nedostatak dobrog upravljanja, transparentnosti i odgovornosti u javnoj upravi te nedostatak moralnih kodeksa i kodeksa ponašanja u javnome i privatnome sektoru.

Kao što je navedeno u II. dijelu ovoga Izvješća, u Nacionalnom antikorupcijskom programu, donesenom u proljeće 2006., prepoznaje se da je korupcija raširen problem te da je borba protiv nje od presudnoga značenja. Unatoč tome, ne postoje odgovarajuća materijalna i novčana sredstva za provedbu Programa, a ni za njegovo praćenje. U tom smislu ni Ministarstvo pravosuđa niti Nacionalno vijeće nisu na odgovarajući način uspjeli ispuniti svoje uloge. Uspješnost Nacionalne strategije za sprečavanje i borbu protiv korupcije ovisi o jednako usredotočenoj provedbi svih mjera Akcijskoga plana, o snažnoj i djelotvornoj koordinaciji nadležnih državnih tijela i o osiguravanju dostatnih novčanih i ljudskih resursa.

Uloženi su naponi u unapređenje kapaciteta Ureda za sprečavanje korupcije i organiziranog kriminala (USKOK). Nakon smjene ravnatelja USKOK-a, krajem 2005., povećan je broj osoblja, a osnovane su i združene snage s Ministarstvom financija i policijom. Ti se naponi trebaju nastaviti. Potrebno je značajno poboljšati USKOK-ovu suradnju sa svim državnim

¹⁷ Taj Odjel koordinira i radom antikorupcijskih aktivnosti.

tijelima uključenim u borbu protiv korupcije. Trebalo bi razmotriti mogućnost revidiranja USKOK-ova mandata kako bi mu se omogućilo da se snažnije usmjeri na teške oblike korupcije, uključujući i zloporabu položaja.

Domaći pravni okvir

Pravni okvir za borbu protiv korupcije uglavnom postoji. Najviša kazna za kaznena djela povezana s korupcijom povećana je promjenama Kaznenoga zakona u 2006. Sabor je donio propise u području financiranja političkih stranaka. Premda to, općenito promatrano, predstavlja korak naprijed, ostaje važno pitanje financiranja predizbornih kampanja, čime se taj Zakon izričito ne bavi, a njime bi se trebalo valjano pozabaviti kako bi se izbjegla osjetljivost pred korupcijom¹⁸. Kaznene odredbe Zakona o sprečavanju sukoba interesa trebalo bi revidirati kako bi se osigurala primjena djelotvornih, razmjernih i destimulativnih kazni. Uz to, državna tijela trebaju razviti i u pisanom obliku javnosti predočiti napatke o tome što je trenutačno u tom smislu zabranjeno javnim dužnosnicima. Sažeto, zakone treba pretvoriti u djelotvoran instrument borbe protiv korupcije na visokoj i političkoj razini. Pravila o prijavljivanju imovine za neke javne dužnosnike proširena su i sad se odnose i na suce. Međutim, u praksi često vlada pomutnja glede onoga što točno treba prijaviti, a nedostaje i nadzor. Potrebno je donijeti propise u području lokalne samouprave koji će obuhvatiti postupak davanja ostavke za vijećnike.

Problem oko dosljedne provedbe i izvršenja zakona još traje. Istrage su često nedovoljno široke ili temeljite. Pozornost treba posvetiti korupciji u visoko profiliranim slučajevima, jednako kao i njezinu sprečavanju i podizanju svijesti o negativnom učinku korupcije, što uključuje i utjecaj na ulagačku klimu.

Međunarodni pravni okvir i institucije

Hrvatska se tijekom posljednjih nekoliko godina uskladila s glavnim međunarodnim antikorupcijskim instrumentima. Hrvatska treba poraditi na tome da osigura dosljednu provedbu tih instrumenta.

III. c. TEMELJNA PRAVA

Općenito

Hrvatski Ustav predviđa zaštitu temeljnih prava. Hrvatska je ratificirala veći broj međunarodnih ugovora koji se odnose na ta prava.

Što se tiče institucionalne strukture ustrojene za praćenje stanja ljudskih prava, treba ojačati Vladin Ured za ljudska prava i Vladin Ured za nacionalne manjine i treba im dati odgovarajuće ovlasti kako bi bili u stanju ispuniti svaki svoj mandat. Rad pučkog pravobranitelja ograničen je nedostatkom novca i kadrova, unatoč nedavnim kadrovskim pojačanjima. Točnije, teško je osigurati nazočnost pučkog pravobranitelja izvan Zagreba. Druga dvojica pravobranitelja također su nailazila na teškoće u svojem radu. Sveukupno gledano, unatoč nekim pozitivnim kretanjima, institucije uključene u područje temeljnih prava još nisu dokraja zauzele svoj položaj i ulogu u hrvatskome sustavu.

Pučki pravobranitelj prima velik broj pritužbi koje se odnose na trajanje sudskih postupaka, premda on nad pravosudnim temama nema nikakve ovlasti. Većina presuda koje je donio ECtHR protiv Hrvatske tiče se povreda prava na pravično suđenje i na trajanja postupaka. Predmeti koje rješava pučki pravobranitelj odnose se na trajanje upravnih postupaka, izgradnju,

¹⁸ Odredbe o financiranju predizbornih kampanja uključene su u Zakon o izboru zastupnika u Hrvatski sabor. Izmjene i dopune tog Zakona donesene su u veljači 2007. Međutim, političke stranke još nisu prema tome Zakonu, kako je izmijenjen i dopunjen 2007., dužne prijavljivati iznos i izvore sredstava potrošenih u predizbornoj kampanji.

obnovu i prostorno planiranje te na prepreke na koje nailaze izbjegle osobe koje su se vratile u Hrvatsku. Tijela državne uprave nerijetko ne reagiraju u zakonskome roku.

Ljudska prava

• Pravo na život i osobni integritet

Članci 17. i 21. Ustava, zajedno s međunarodnim ugovorima koje je Hrvatska ratificirala, kao što je već opisano u II. dijelu ovoga Izvješća, predviđaju pravo na život.

U praksi nisu zabilježeni značajniji problemi u vezi s pravom na život i osobni integritet.

• Zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja

Člancima 23. i 25. Ustava, Kaznenim zakonom, Zakonom o kaznenom postupku, Zakonom o služenju zatvorskih kazni, Zakonom o azilu, zajedno s međunarodnim ugovorima što ih je Hrvatska ratificirala, a opisano je u II. dijelu ovoga Izvješća, predviđa se zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja.

U praksi se to pravo posvuda poštuje. Hrvatska je riješila slučaj ponižavajućeg postupanja prema bivšemu zatvoreniku u kaznionici u Lepoglavi¹⁹. Ima, međutim, prostora za općenito poboljšanje stanja u zatvorima. Pučki pravobranitelj u ožujku 2006. objavio je prvo sveobuhvatno Izvješće o hrvatskome zatvorskom sustavu, zaključivši da su zatvori prenapučeni, a higijenski i zdravstveni uvjeti loši. Neprimjeren je i broj zaposlenika u zatvorskoj mreži, uključujući i zatvorske čuvarе, kao i njihova stručna osposobljenost. Zaključci najnovijeg Vladina Izvješća o upravljanju zatvorima također su na tom tragu.

• Zabrana ropstva, podčinjavanja i prisilnoga ili obveznoga rada

Člankom 23. Ustava, Kaznenim zakonom i međunarodnim ugovorima koje ratificirala Hrvatska, a opisani su u II. dijelu ovoga Izvješća, predviđena je zabrana ropstva, podčinjavanja i prisilnoga ili obveznoga rada.

U praksi nisu zabilježeni značajniji problemi u pogledu ropstva, podčinjavanja i prisilnoga ili obveznoga rada. Program za suzbijanje trgovanja osobama i Plan za suzbijanje trgovanja djecom treba vrednovati prema njihovim rezultatima.

• Poštovanje osobnog i obiteljskog života i komunikacija

Unutarnji hrvatski pravni okvir, zajedno s EHCR-om, predviđa poštovanje osobnog i obiteljskog života i komunikacija. Međutim, nakon što su u nedavnom izgredu sigurnosne službe, navodno neprimjerenom, izvršile sigurnosnu provjeru kandidata za položaj u Nacionalnom vijeću za nevladine organizacije, na vidjelo su izišle neke zakonodavne slabosti. Poslije toga izgredu Vlada je najavila kako planira izmijeniti i dopuniti relevantne propise kako bi ojačala nadzor nad sigurnosnim službama. Time će se postići zakonska jasnoća oko pitanja tko je ovlašten provoditi sigurnosne provjere građana i u koju svrhu.

• Pravo na sklapanje braka i zasnivanje obitelji

Člankom 61. Ustava, Obiteljskim zakonom i Zakonom o ravnopravnosti spolova, zajedno s međunarodnim ugovorima koje je Hrvatska ratificirala, predviđa se pravo muškarca i žene na brak i pravo na zasnivanje obitelji.

U praksi nisu zabilježeni značajniji problemi u pogledu prava na sklapanje braka i prava da se zasnuje obitelj.

• Sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti

¹⁹ Europski sud za ljudska prava u ožujku 2006. presudio je u predmetu *Cenbauer protiv Hrvatske* da je bilo kršenja članka 3. EHCR-a te je Hrvatsku osudio za ponižavajući odnos prema bivšem zatvoreniku u državnoj kaznionici u Lepoglavi.

Članci 38., 40., 41. i 47. predviđaju slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti. To uključuje odredbe o prigovoru savjesti.

U praksi nisu zabilježeni značajniji problemi u pogledu slobode mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti.

• ***Sloboda izražavanja, uključujući i medijsku slobodu i pluralizam***

Člankom 38. Ustava, internim pravnim okvirom opisanim u II. dijelu ovoga Izvješća i međunarodnim sporazumima koje je ratificirala Hrvatska predviđa se sloboda izražavanja, što uključuje i medijsku slobodu i pluralizam.

Mediji imaju široku slobodu i podliježu tržišnim pravilima. Međutim, postoji mali broj neriješenih pitanja. Javna medijska kuća HRT povremeno se nalazi pod političkim pritiskom; to izaziva zabrinutost glede slobode izražavanja. Mogućnosti za miješanje politike u rad medija postoje, osobito na lokalnoj razini, i to zato što je velik dio medija na toj razini u javnim rukama.

• ***Sloboda okupljanja i udruživanja, uključujući i slobodu osnivanja političkih stranaka, pravo na osnivanje sindikata***

Člancima 6., 42. i 43. Ustava, ECHR-om koji je Hrvatska ratificirala i unutarnjim pravnim okvirom opisanim u II. dijelu ovoga Izvješća predviđa se sloboda okupljanja i udruživanja, uključujući i slobodu osnivanja političkih stranaka.

U praksi nisu zabilježeni značajniji problemi u pogledu slobode okupljanja i udruživanja, uključujući i slobodu osnivanja političkih stranaka i pravo na osnivanje sindikata.

• ***Postupanje prema socijalno ugroženim i nemoćnim osobama i načelo nediskriminacije***

Članak 14. Ustava, unutarnji propisi i međunarodni ugovori koje je Hrvatska ratificirala, opisani u II. dijelu ovog Izvješća, propisuju zabranu diskriminacije.

Međutim, sveobuhvatna nacionalna strategija i akcijski plan za suzbijanje svih oblika diskriminacije još nisu doneseni. Proračunska ograničenja i dalje suzuju opseg prava na zdravstvenu i posebnu skrb i društvenu integraciju socijalno ugroženih. Potrebno je podići svijest javnosti o tim pitanjima. Razina zaštite od diskriminacije u praksi, i njezin sudski progon, još nisu u skladu s normama Europske unije.

• ***Pravo na obrazovanje***

Člankom 65. Ustava, zajedno s međunarodnim ugovorima koje je Hrvatska ratificirala, a opisani su u II. dijelu ovoga Izvješća, predviđa se pravo na obrazovanje.

U praksi nisu zabilježeni značajniji problemi u pogledu prava na obrazovanje.

• ***Pravo vlasništva***

Člancima 3., 48. i 50. Ustava, zajedno s međunarodnim ugovorima koje je Hrvatska ratificirala, predviđa se pravo na vlasništvo.

Postupak povrata imovine oduzete nakon Drugoga svjetskog rata polako napreduje. Odredbe koje diskriminiraju na osnovi nacionalnosti još nisu uklonjene iz Zakona o povratu nacionalizirane imovine. Postupak u kojemu su izbjegli Srbi iz Hrvatske ponovno došli u posjed svoje imovine nakon rata u devedesetim godinama prošlog stoljeća u velikoj je mjeri dovršen²⁰; određen broj nekretnina još treba vratiti. Ostaju i drugi problemi, poglavito u

²⁰ Nedavnim presudama Europskoga suda za ljudska prava Hrvatska je proglašena odgovornom za velika i nedovoljno opravdana kašnjenja u povratu privatne imovine koju je hrvatska Vlada dodijelila za vrijeme sukoba od 1991. do 1995. U predmetima Radanović protiv Hrvatske i Kunić protiv Hrvatske Sud je utvrdio da su duga kašnjenja s vraćanjem posjeda povrijedila pravo vlasnika na vlasništvo te da su pravni lijekovi koji vlasnicima

pogledu samoinicijativnih ulaganja što su ih učinile osobe koje su zauzimale neke od tih posjeda. Zbog toga su podneseni zahtjevi da se od zakonskih vlasnika ishodi naknada. Prijavljeni su i slučajevi koji se odnose na poljoprivredna zemljišta i poslovne prostorije koji nisu vraćeni zakonskim vlasnicima.

• *Jednakost spolova i ženska prava*

Članak 3. Ustava te međunarodni pravni ugovori koje je Hrvatska ratificirala, opisani u II. dijelu ovoga Izvješća, propisuju ravnopravnost spolova i ženska prava.

Izvršenje postojećih odredaba o ravnopravnosti spolova ostalo je, međutim, nepotpuno, a trebalo bi poboljšati i dostupnost statističkih pokazatelja podijeljenih prema spolovima. Općenito, u javnosti se nedovoljno zna o radu pravobranitelja za jednakost spolova. Nužan je dodatan napor na području sprečavanja trgovine ljudima.

• *Prava djeteta*

Člancima od 62. do 64. Ustava, UN-ovom Konvencijom o pravima djeteta, koju je Hrvatska ratificirala zajedno s njezinim dvama protokolima, te čitavim pravnim okvirom opisanim u II. dijelu ovoga Izvješća predviđaju se prava djeteta.

U ožujku 2006., istodobno s donošenjem Nacionalnoga plana za dobrobit prava i interesa djeteta za razdoblje od 2006. do 2012., Sabor je imenovao novu pravobraniteljicu za djecu, nakon što je taj položaj nekoliko mjeseci bio ispražnjen. Saborski Odbor za ljudska prava zaključio je u listopadu 2005. da je nadzor dječjih domova bio nedostatan, a koordinacija između uključenih tijela neprimjerena; ono što je učinjeno po tim zaključcima bilo je neodgovarajuće. U centrima za socijalnu skrb, školama i dječjim domovima ne radi dovoljno iskusnih stručnjaka. Malo je učinjeno nakon otkrivanja slučajeva zlostavljanja djece u takvim ustanovama, osim što je otpuštena zamjenica državnog odvjetnika.

Proceduralna jamstva

• *Sloboda i sigurnost*

Hrvatskim Ustavom, zajedno sa Zakonom o kaznenom postupku, uvelike je predviđeno pravo na slobodu i sigurnost.

U praksi nisu zabilježeni značajniji problemi u pogledu prava na slobodu i sigurnost.

• *Pravo na pravično suđenje*

Člancima 27. i 29. Ustava, Zakonom o kaznenom postupku, Zakonom o parničnom postupku, Zakonom o sudskim pristojbama i Zakonom o odvjetništvu predviđa se pravo na pravično suđenje.

Međutim, potrebno je uvesti integralni sustav pravne pomoći za kaznene i građanske postupke te osigurati usavršavanje i potrebna sredstva za njegovu provedbu. Pravnu pomoć u praksi uglavnom pružaju nevladine organizacije. Hrvatska nadležna tijela, u cilju ispravljanja postojećih nedostataka, izrađuju nacrt zakona o pravnoj pomoći. Još nije obznanjen plan za njegovo donošenje. Za pravo na pravično suđenje važni su i komentari o duljini trajanja sudskoga postupka u potpoglavlju Učinkovitost pravosuđa, u III. dijelu ovoga Izvješća.

Manjinska i kulturna prava

Člancima 14., 15. i 140. Ustava, međunarodnim ugovorima koje je Hrvatska ratificirala i unutarnjim zakonodavnim okvirom – posebice Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih

stoje na raspolaganju za ponovno preuzimanje vlasništva bili neučinkoviti. Nakon tih presuda Hrvatska će morati ponovno ocijeniti naknadu koja je vlasnicima na raspolaganju za neopravdano kašnjenje u vraćanju njihove imovine.

manjina (UZPNM) – opisanima u ovom Izvješću u II. dijelu predviđaju se manjinska prava i kulturna prava.

Provedba odredaba UZPNM-a u praksi otkriva mješovitu sliku, pa dok se neke odredbe provode dobro, druge se provode samo ograničeno. U svakom slučaju, postoji opsežan Akcijski plan koji obuhvaća sva tijela na koja se odnosi UZPNM, čime se osigurava njegova puna provedba.

U praksi se općenito poštuje pravo na obrazovanje i slobodu udruživanja i okupljanja. Što se tiče djelotvornog sudjelovanja manjina u javnim poslovima, u Saboru je osam manjinskih zastupnika, a u lokalnim regionalnim skupštinama postignuta je odgovarajuća manjinska zastupljenost. Međutim, nužno bi bilo objasniti kako postići manjinske kvote, poglavito pomoću ažuriranja biračkih popisa. Pravo lokalnih vijeća nacionalnih manjina da savjetuju lokalnu upravu o manjinskim pitanjima – kako se to predviđa UZPNM-om – većina lokalnih uprava ne priznaje, a mnoga od tih vijeća tek trebaju izboriti prostorije i sredstva za rad. Proračun za 2007. namijenjen krovnome Savjetu za nacionalne manjine se, međutim, ipak povećao na 2,3 milijuna HRK.

Problemi se nastavljaju osobito u pogledu nedovoljne manjinske zastupljenosti u državnoj upravi, pravosuđu i policiji te nedostaje dugoročna strategija za provedbu odredaba Zakona koje se odnose na zapošljavanje pripadnika manjina. Na svim razinama državne uprave nedostaju detaljni planovi za zapošljavanje i registri državnih službenika, što bi omogućilo sustavno prikupljanje statističkih podataka²¹.

Odredbe UZPNM-a prema kojima javne radijske i televizijske postaje na državnoj i lokalnoj razini moraju proizvoditi i/ili emitirati programe za manjine na njihovim jezicima ne provode se u cijelosti. Uz to, u mnogim se općinama i gradovima u kojima neka manjina predstavlja barem jednu trećinu stanovništva ne izvršava pravo na uporabu dvaju jezika.

Manjine koje u Hrvatskoj nailaze na osobite teškoće su uglavnom Srbi i Romi. Čini se da na političkoj razini koalicija između vladajućeg HDZ-a i srpske stranke SDSS-a dobro funkcionira. Postojeće institucije srpske manjine (političke stranke, škole, kulturne organizacije) općenito djeluju bez smetnji. Međutim, pozitivno vodstvo ne preslikava se uvijek na ostatak društva. Događaju se napadi na srpsku manjinu i Srpsku pravoslavnu crkvu kojima je očit motiv etnička pripadnost. Policija u nekim slučajevima intervenira brže no što je to nekad činila. Ipak, u vezi s takvim izgredima još se vodi nedovoljno policijskih istraga i sudskih progona prema članku 174. (Rasna i druga diskriminacija) Kaznenoga zakona. Dok su najviši dužnosnici požurili osuditi neke izgrede, često izostanu jasno izrečene osude etnički motiviranih izgreda kad se dogode, a posebice to ne čine lokalni političari i mediji.

Još postoje zapreke održivome povratku srpskih izbjeglica, kao što je trajno neprijateljstvo u nekim mjestima i problemi stambenog zbrinjavanja, koji se pretežito odnose na nositelje stanarskih prava. Provedba Programa hrvatske Vlade za stambeno zbrinjavanje u područjima od posebne državne skrbi (PPDS) i izvan njih za bivše nositelje stambenih prava koji se žele vratiti u Hrvatsku iznimno je spora: više od polovice prijava unutar PPDS-a, i velika većina onih izvan PPDS-a, još nije obrađena. Izvan područja od posebne državne skrbi, četiri godine nakon pokretanja Programa, dodijeljeno je nešto malo više od 1 % stanova. Osim toga, Vladini planovi da Program izvan područja od posebne državne skrbi provede preko javno-privatnog partnerstva još nisu ozbiljno pokrenuti, a dodatnu teškoću predstavlja nesigurnost oko broja onih koji imaju pravo na stambeno zbrinjavanje. Za izbjeglice to predstavlja najveći problem. Osim smještaja, glavnu brigu predstavljaju zapošljavanje i konvalidacija ili legaliziranje

²¹ Plan zapošljavanja u 2007., što ga je u veljači 2007. priredio Ured za središnju državnu upravu, sadržavao je prvi put opće ciljeve koje treba ostvariti na zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina. Premda Plan nije detaljan, ipak predstavlja pozitivnu prvu mjeru prema primjeni odredaba UZPNM-a iz tog područja.

određenih isprava i prava, uključujući i mirovinska prava, onih koji prebivaju u dijelovima Hrvatske koji u devedesetim godinama prošlog stoljeća nisu bili pod nadzorom hrvatske Vlade.

Vlada ozbiljno shvaća položaj romske manjine, a i državna uprava je općenito prihvatila pozitivan odnos. Sredstva kojima se financira provedba projekata za Rome su povećana, no još su nedostatna da se njima riješe zahtjevi iz Akcijskoga plana želi li se postići stvarano poboljšanje položaja Roma. Većina Roma i dalje ostaje isključena iz glavnine hrvatskoga društva. Nezaposlenost ostaje poslovična, a mnogi su nepismeni. Diskriminacija Roma u Hrvatskoj se nastavlja, bilo da je riječ o pristupu zapošljavanju, u školstvu ili o općem odnosu društva prema njima.

Hrvatska treba poticati duh snošljivosti prema srpskoj i romskoj manjini i poduzeti odgovarajuće mjere radi zaštite pripadnika tih manjina koji bi mogli biti izloženi prijetnjama ili diskriminacijskim postupcima ili nasilju.

Mjere protiv rasizma i ksenofobije

Ustavom i Kaznenim zakonom predviđaju se mjere protiv rasizma i ksenofobije.

Iskustvo u progonu rasno motiviranih zločina je, međutim, zasad ograničeno. Hrvatska nailazi na teškoće glede prisutnosti rasističkih i ksenofobičnih osjećaja u dijelovima hrvatskoga društva. Donošenje antidiskriminacijske strategije, koja bi mogla pomoći u suprotstavljanju takvim osjećajima i njihovim učincima, odgođeno je. Treba nastaviti s mjerama koje potiču toleranciju i pomirenje, osobito među građanima u regiji.

Agencija Europske unije za temeljna ljudska prava

O prirodi, opsegu i načinu hrvatskoga sudjelovanja u radu Agencije odlučit će Vijeće EU-a za hrvatsko pridruživanje.

Zaštita osobnih podataka

Potrebno je dovršiti usklađivanje s Direktivom o zaštiti podataka i Preporukom Vijeća Europe kojom se regulira uporaba osobnih podataka u policijskome sektoru. Hrvatska agencija za zaštitu osobnih podataka potpuno je operativna od travnja 2005. Još nedostaje učinkovita primjena njezinih nadzornih i kontrolnih ovlasti, posebno u odnosu na javnu upravu, pogotovo policiju i sektor telekomunikacija.

III. d. PRAVA DRŽAVLJANA EU-a

Pravo glasovanja i kandidiranja na izborima za Europski parlament

Hrvatska nakon pristupanja treba donijeti propise koji će građanima EU-a omogućiti da glasuju i kandidiraju se na izborima za Europski parlament. Hrvatska nadležna tijela naznačila su da ne očekuju posebne teškoće u prihvaćanju toga dijela stečevine.

Pravo glasovanja i kandidiranja na općinskim izborima

Hrvatska nakon pristupanja treba donijeti propise koji će građanima EU-a omogućiti da glasuju i kandidiraju se na općinskim izborima. Hrvatska nadležna tijela naznačila su da ne očekuju posebne teškoće u prihvaćanju toga dijela stečevine.

Pravo na slobodno kretanje i prebivanje u Europskoj uniji

Hrvatska nakon pristupanja treba donijeti propise koji će građanima EU-a omogućiti slobodno kretanje i život u Hrvatskoj. Hrvatska nadležna mjerodavna tijela naznačila su da ne očekuju posebne teškoće u prihvaćanju toga dijela stečevine.

Diplomatska i konzularna zaštita

Hrvatska nakon pristupanja treba donijeti propise koji će građanima EU-a osigurati pristup diplomatskoj i konzularnoj zaštiti. Hrvatska nadležna tijela naznačila su da ne očekuju posebne teškoće u prihvaćanju toga dijela stečevine.